

ВЗАЄМОДІЯ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ У РОДИНІ

До друку підготувала
Галина МОЙСЕЄВА

Продовжуємо розмову про те, як виховати здорову, розумну, щасливу, самодостатню, люблячу людину?

На цю тему розмірковує кандидат психологічних наук, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти імені Б. Грінченка Олександр Кочерга

(Продовження.

Початок у № 39, 40, 41, 42, 43)

Для того, щоб виявити, чи достатньо дитина отримує домашнього тепла, можна використати кольоровий тест Фрлінга. Дайте дитині аркуш білого паперу і запропонуйте уявити, що з нею бажає подружитись яка-небудь чудова і добра тварина. Який вигляд вона матиме? Якого кольору буде? Нехай дитина намалює її кольоровими олівцями. Після виконання роботи можна інтерпретувати отримані результати за вказаним тестом, звертаючи увагу на наступні особливості.

Немає переваги вибору: ультрамарин, червоний, червоно-оранжевий чи пурпурний. Дитині потрібне сильне і добре керівництво. Вона затишно почуватись в батьківському домі і легко знаходить друзів.

Якщо переважають ніжні й теплі тони, особливо рожевий, пурпуровий, жовто-зелений або небесно-блакитний – дитина почуватись дещо самотньо і добра тварина уявляється їй чимось на вагу бажаного подарунка. Такій дитині необхідно більше любові, і, крім цього, ви повинні потурбуватись, щоб вона знайшла собі нових друзів.

Перевага коричневих тонів – дитина потребує захисту. Можливо, що вона лише натуралістично зобразила звичайний колір хутра тварини – про це можна сперечатися

Багато контрастів – червоний, червоно-оранжевий разом з чорним, коричневим – дитина більше прагне до самостійності, проявляє свою упертість. Свого "товариша" вона уявляє як тако-го, що навіть боїться страх.

Багато червоного і червоно-оранжевого – дитина хоче відстояти своє місце, зараз вона дещо пригнічена.

Перевага жовтих тонів – майже завжди йдеться про дуже нервову дитину, яка не може зосередитись на чомусь конкретному. Можливо, у неї є віртуозна обдарованість, але ви повинні її розвивати і поглиблювати.

Прихильність до зелених тонів – у відповідному віці означає початок пубертату (статевого дозрівання).

Багато сірого означає – дитина боїться, що їй відмовлять.

Багато чорного – страх перед невідомим. Дитина потребує захисту і тепло-ти.

Багато білого – неусвідомлений вияв страху перед об'єднанням свого життєвого світу (дитині потрібні казки, можливість майструвати щось, а не телевізор).

Багато коричневого – прагнення до свободи.

Багато пурпурового – страх перед стороннім впливом.

Багато рожевого – страх бути самотнім.

Багато зеленого і трав'яної зелені – які-небудь психологічні бар'єри, зовні часто проявляється як надмірна образливість. Спілкування з реальністю часто порушене (мрійник).

Якщо ж головний колір – ультрамарин, то, можливо, йдеться про певну іпохондричність (хворобливий стан людини, що характеризується надмірним занепокоєнням, страхом за своє здоров'я), а також про те, що дитина боїться власного дому.

Якщо в основному фіолетовий і пурпурний – то, за наявності природної життєвої сили, мова йде про страх магічно-потойбічний (можливо, вдома є старі хворі родичі).

Але не слід при погляді на твір своєї дитини відразу впадати у відчай або ставити діагноз – цілком можливо, що ви не врахували всіх нюансів і неправильно інтерпретували "пиктограму". Повну картину психічного й емоційного стану може дати лише кваліфікований дитячий психолог.

Ще один з можливих діагностичних засобів, за котрим можна визначити стан психічного здоров'я дитини, є аналіз батьками снів їх дитини. Особливу увагу мають привертнути до себе кошмарні сні. Сні є передвісником, проявником і підсилювачем страхів, що виникають вдень. Саме кошмарні сні є червоною лампочкою, що вказує на певні проблеми з психічним здоров'ям. Якщо дорослі самі не можуть або не хочуть прийти на допомогу, не розв'язують конфлікти в родині, у виховання не вносяться необхідні корективи, то у дітей може розвинути невроз, з постійним відчуттям хвилювання, невпевненості в собі, пригніченням позитивних емоцій, а у особливо несприятливих випадках, як правило, вже у підлітковому віці, і почуття краху життєвих цінностей, приреченості та неминучості. Відомий психолог О. Захаров каже, що цю ситуацію можуть проілюструвати наступні сні: "Я полетів на місяць, політав там, а потім корабель впав на землю і розбився", "Падаю з дерева і розбиваюсь", "Падаю у провалля і розбиваюсь", "Війна – атомний вибух", "Йду і весь час потрапляю в глухий кут".

Навчившись аналізувати дитячі сні і шукати в них не містичне, а відображаюче життя підґрунтя, можна скласти

за ними уяву про невротичний розлад особистості дитини, тобто провести психологічну діагностику, коли допомога лікаря може ще і не знадобитись. Потрібно лише довірливо поговорити з дитиною і якимсь непомітно, без зайвого зосередження її уваги, запитати, що їй добре та погане сниться уночі і що, взагалі, вона хотіла б побачити. Отже, в результаті інформація отримана. Запишіть сні дитини і спробуйте знайти в них відображення наступних сторін взаємин у родині (за даними О. Захарова):

1) Не бажає просинатись – у сні приємніше, або не може "відійти" від кошмарного сну. Навпаки, рано просипається, кволий, вередливий зранку; неспокійно спить, схвилювано розмовляє у сні, стогне, кричить, скрикує зі страху і біжить до батьків, проситься спати разом. Дитина невротично залежна від батьків, невпевнена в собі, потребує додаткової теплоти, любові і ласки.

2) Неодноразово сняться потвори: Вовк, Бармалей, Баба Яга, Кошці, Змії Горинич; в молодшому дошкільному віці – Скелети, Чорна рука, Пікова Дама, нечисті і їм подібні. Заселення нічного простору дитини цими чудовиськами вказує на порушення душевної цілісності, ослаблення або недорозвиток психічного захисту, крайнощі у ставленні до дорослих.

3) У сні відбуваються лякаючі перетворення у когось, це свідчить про страх невідповідності або зміни свого "Я". Звичайно, це спостерігається у дітей, батьки яких занадто вимогливі і принципові.

4) Позбавлення у сні матері, розлучення з нею відображає ранній досвід хвилювання, котрий пов'язаний з ускладненням емоційного контакту.

5) Беззахисність у сні перед небезпечкою відображає погрози батьків, фізичні покарання, жорстокість у поводженні з дітьми.

6) Дитина залишається наодинці без дорослих з персонажами, що загрожують їй життю – це свідчення емоційного неприйняття дитини, відсутність любові до неї.

7) Емоційна нечутливість дорослих, нездатність своєчасно прийти на допомогу відтворюється у сні розгубленістю, панікою, перемогою насилля і зла.

8) Невідвертість батьків відтворюється у сні як зрадливість і підступність у поведінці страшних персонажів.

9) Непередбаченість поведінки дорослих і непослідовність в стосунках із дитиною відображається у сні несподі-

ваністю, неочікуваністю появи страшних образів, коли нема часу для адекватної, логічно мотивованої відповіді.

10) Конфлікти в родині – неприємності, потрясіння – обвалення на дитину або на родину будинку, де вона мешкає.

11) Магічно-окультна атмосфера родини, іпохондрія (хворобливий стан людини; характеризується похмурим, гнітючим настроєм, занепокоєнням, надмірним страхом про своє здоров'я) дорослих, розмови про хвороби, смерть близьких і зараження дітей тривогами та страхами відображаються у сні смертельною загрозою для життя. У поєднанні із сімейними конфліктами, жорстоким або емоційно нечутливим ставленням дорослих це створює прецедент позбавлення життя, смерті у сні.

12) Відсутність позитивних перемін у житті родини, хронічні конфлікти, втрата батьків, емоційне неприйняття дітей (небажаність) відображаються у їх снах депресивним світовідчуттям: нічого не виходить, все падає, руйнується, провалюється кудись або без кінця продовжується з безвихідним результатом, почуттям безнадійності, неминучості та приреченості.

13) Невротичне безсилля внаслідок хворобливого стану, психологічно мотивованого розладу визначає появу у снах дитини нездатності своєчасно реагувати на небезпеку, виявляти адекватне волюве зусилля, захищати себе, не говорячи про допомогу будь-кому.

Названі симптоми вказують на можливість виникнення неврозу. За умови позитивних відповідей на 5 і більше пунктів з 13 наведених, можна допускати, що у дитини є невроз.

Далі буде

ДУМКА ФАХІВЦЯ

На думку Марії Солтис, висловлену в мережі Інтернет, нинішні батьки зовсім не такі, як були їхні пращурі: тепер вони мають масу технічних «помічників» – це й автоматичні пральні машинки, і відео- та радіояні, блендери, комбайни і т.д. А крім цього, ще є підгузники, дитячі вологі серветки й інші цікаві новинки, що допомагають доглядати за малюками. Діти тепер розвиваються швидше, скоріш починають говорити, швидше й засвоюють не тільки хороші, а й погані звички. Але це не означає, що до дітей потрібно ставитися, як до дорослих, ще змалечку. У питанні, як виховувати наступне покоління, кожен обирає свою методику. На жаль, іноді вона не спрацьовує. Є приклади, коли батьки взагалі не сварили своїх дітей. З часом такі діти, хоч і слухаються батьків, але сильно з ними сваряться. Інший випадок, коли дитина жила в суворості, а потім їй випав шанс поїхати кудись одній: відпочити чи на навчання. Тоді цей хлопець або дівчина відчувають таку свободу, що не хочуть більше повертатися під батьківське крило. Слід зазначити, що не всі батьки однакові. І в наш час є такі, які віддають всю увагу, турботу та любов своїм дітям.